



Epistola Luteriana ad Leonem decimum summum pontificem ;

<https://hdl.handle.net/1874/341928>

Handwritten scribbles and text at the top left of the page.

Handwritten number '1415' at the top right.

Handwritten number '2' in the upper right corner.

Vertical text on the right side, likely bleed-through from the reverse side of the page.

**EPISTOLA LVTERIANA AD
LEONEM DECIMVMSVM
MVM PONTIFICEM**

**TRACTATVS DE LIBER
TATE CHRISTIA
NA**

Handwritten signature and notes in cursive script, including the name 'Luther' and 'Lutheriana'.

Main body of the text, consisting of several paragraphs of Latin script, some of which are mirrored bleed-through from the reverse side of the page.

IHSVS

Leoni Decimo Pontifici Romano Martinus
Lutherus salutem in Christo Ihesu
domino nostro Amen.



Inter mōstra huius seculi, cū qb⁹ mihi sã
centis annū res & bellū est, cogor aliquādo
& ad te suspicere, tuicq; recordari, Leo pat
beatissime imo cū tu sol⁹ mihi belli causa
passim habearis, nō possū vñquā tui nō me
minisse, Et quanq̃ impijs adularib⁹ tuis
in me sine causa læuientib⁹ coactus fuerim
a sede tua ad futurū puocare Concilium
nihil verit⁹ pñ & lulij tuorū predecessorū
vanissimas constitutiones, idipsū stulta tyrannide p̃hibētū, nō
tamen vñquā interim animū meū a tua beatitudine sic alienauit
ut nō totis uirib⁹ optima quæq; tibi sedique tuæ optarim, eadēq;
sedulis, atq; quātū in me fuit, gemebundis precib⁹ apud deū que
sierim, At qui eos qui me auctoritatis & nominis tui maiestate hac
tenus terrere conati sunt, pene contemnere ac triūphare cepti
vñ nū superesse video, quod contemnere non possū, quæ causa
fuit, ut denuo scriberē ad T. B. Hæc est, q̃d accusari me & mag
no verti mihi vitio intelligo meā temeritatē, qua nec tuæ p̃sonæ
peperisise iudicor,

Egouero, ut rem aperte confitear, cōsci⁹ mihi sū, ubi cūq; tuæ
personæ meminisse oportuit, nō nisi magnifica & optima de te
dixisse. Si uero a me sec⁹ factū esset, ipsemet nullis modis p̃bare
posse & illorū de me iudiciū omni calculo iuuare, nihilq; libet⁹
quā palinodis huius temeritatis & impietatis meæ canesem.
Appellauite danielē in Babylone, & innocentiam tuam insignem
aduersus contaminatorē tuū Syluestrū, quam egregio studio ru
turus sim, qui uis lector intelligit abunde, Scilicet, celebratior &
augustior est in omniterrarū orbe, totantorū uiros, literis cāta
ra, opinio & uitæ tuæ inculpatæ fama, quam ut a quis uel maxi
mi nominis possit quauis arte impetī. Nō sū tam stult⁹, ut eū in
cessam que n null⁹ nō laudat, quā & mei studij fuit eritq; sepe,
nec eos incessere, quos publica fama fœdat, nullius enī delector
erimine, q̃d ipse mihi satis conscius sum magnæ trabis meæ in o
culo meo nec primus esse queā, qui in aduleram lapidem mittat,

Communiter quidem in impias doctrinas inuect⁹ sū acriter & aduersarios, non ob malos mores, sed ob impietate, non segniter momordi, cui⁹ me adeo non porritet, ut animū induxerim, contempto hominum iudicio, in ea vehementia zeli, persecerare, Christi exemplo, qui gemina viperarum, cæcos, hypocritas, filios diaboli, suos aduersarios pro zelo suo appellat. Et Paulus filiū diaboli, plenum omni dolo & malitia. Matrum criminatur, canes, subdolos, cauponatores q̄slam tradit, Vbi fides molliculos istos audicores, nihil erit Paulo mordari⁹ & i⁹ modestius, Quid mordacius pphetis nostri sane sæculi mores ita delictos reddidit, adulatorū vesana multitudo, ut q̄primū nostra non sentiam⁹ pbari, morderi nos clamem⁹, & cum veritate alio titulo repellere nequeamus mordacitatis, impatientia, immodestiae prætextu fugim⁹. Quid pderit sal, si non mordeat⁹ Quid os gladij, si non cædat, maledictus uir qui facit op⁹ do

mini fraudulenter. Quare optime Leo, his me licetis rogo expurgatū admittas, tibi que persuadeas, me nihil vnquā de psona tua mali cogitasse, deinde metalem esse, q̄tibi optima velim contingere in æternum, neq̄ mihi cum vlllo homine de moribus, sed de solo verbo veritatis esse contentionem. In omnibus alijs cædam cuius, verum deserere & negare nec possū nec volo, Quis aliud de me sentit, aut aliter mea hausit, nō recte sentit, nec uera hausit.

Sedem autem tuā, quæ Curia Romana dicitur, quam neque tu, neq̄ vllus hominum potest negare, corruptiorem esse quavis Babylone & Zodoma, & quantū ego capio, prorsus deplorate, desperate, atq̄ conclamate impietatis, sane derelictus sum, idig neq̄ tuli, sub tuo nomine & prætextu Romanæ Ecclesiæ, Iudicium CHRISTI populum, atq̄ ita restiti, resistamq̄ dum spiritus fidei in me vixerit, non quod ad impossibilia nitet & sperē, mea solius opera, tot repugnantibus furis adulatorū, quicquam pro moueri in ista Babylone confusissima, Sed quod debitorem me agnoscam fratrum meorum, quibus consuli a me oportet, ut uel pauiores, vel mitius a Romanis pestibus perdantur. Neque enim aliud e Roma iam a multis annis in orbem inundat (quod non ignoras ipse) quam uastitas, rerum, corporum, animarum, & omnium pessimarum rerum pessima exempla, Luce enim hæc omnibus clariora sunt, Et facta est e Romana Ecclesia, quondam omnium sanctissima, spelunca latronum licentiosissima, lupanar omnium impudentissimum, regnū peccati, mortis & inferni, vs ad malitiam, quod accedat, iam cogitare non possit ne Antichristus quidem in uenerit.

Interim tu Leo, sicut agnus in medio luporum sedes, sicut Daniel in medio leonū, & cū Ezechiele in scorpiones habitas, quod his monstris unus opponas adde tibi eruditissimos & optimos Cardinales tres aut quatuor. Quid hinc inter tantos ate ueneno oib⁹ pereundū uobis, quā de remedio statuere presumeretis.

Actū est de Romana Curia, peruenit in eam ira dei usq^{ue} in finem Concilia odit, reformari metuit, furorem impietatis suae mitigare neq^{ue}, & implet matris suae elogiū, de qua dicitur. Curauimus Babylonē & nō est sanata, dereliquam⁹ eā. Officiū q^{ue} tui, Cardinaliū que tuorum fuerat, his malis mederi, sed ridet medicam ista podagra manum, & nec currus, audit habenas. Hac affectio me tactus dolui semper optime Leo, his seculis te pontificē factū qui melioribus dign⁹ eras. Non enim Romana Curia meretur te tuiq^{ue} similes, sed Satanā ipsum, qui & uere plusq^{ue} tu in Babylone ista regnat.

¶ O utinam deposita ista quam tibi gloriā esse iactas hostes tui pditissimi, priuato potius sacerdotio aut hereditate paterna uictitares, hac gloria gloriari nō sūt digni, nisi Schariortides, filij perditionis. Quid em facis in Curia, mi Leo, nisi ut quo quisq^{ue} est sceleratior & execrator, eo foeliti⁹ utat tuo nomine & autoritate, ad perdendis hominū pecunias & animas, ad multiplicanda scelera, ad opprimendam fidem & ueritatem eū tota Ecclesia dei. O reuera infelicissime Leo, & periculosissimo sedens folio, ueritatem enim tibi dico, quia bene tibi uolo si est BERNHARDVS suo Anastasio cōpatitur cū adhuc meliore, spe Romana sedes, licet tū quoq^{ue} corruptissima, imperaret. Quid nos nō queramur, quib⁹ in trecentis annis tātū accessit corruptionis & perditionis? Nonne uerum est, sub uasto isto cœlo nihil esse Romana Curia corrupti⁹, pestilenti⁹, odiosi⁹, incomparabiliter enim Turcarum uincit impietatem. Ut reuera quæ olim erat ianua cœli, nunc sit patens quoddam os inferni, & tale os, quod uigente ira dei obstrui nō potest. uno tātū relicto miseris concilio si queamus aliquota Romano (ut dixi) isto hiaru reuocare & seruare.

Ecce mi Leo pater, quo consilio, qua ratione, in sedem istam pestilentiae debachatus sim, tantum enim abest, ut in tuam personam fauorem, ut sperarem etiam gratiam in iurum me, & pro tua salute starent, si carcerem istū tuū, immo infernū tuum, strenue, & acriter pulsarem. Tibi enim tuæq^{ue} saluti profuerit & tecū multis, alijs, quicquid in impie huius Curie confusionem moliri potest. omnium ingenioꝝ impetus. Tuū officii faciunt, qui huic male faciunt, Christū glorificant, qui eam omnibus modis execrantur.

Breuiser Christiani sunt qui Romani non sunt.

3
Sed ut amplius loquar, nec hoc ipsum vnq̄ super cor meum
ascendit, ut in Romanā Curia inueherer, aut quicquā de ea dispu-
tarem, Videns enim desperata omnia salutis remedia, cōcep̄si &
dato repudiū bello, dixi ad eā. Qui sordet sordescat adhuc, & q̄
immund⁹ est, immund⁹ sit adhuc, tradens me placidis & quietis
sacraꝝ literarum studijs, quibus prodessem fratribus circū me
agentib⁹. Hic cū nō nihil proficerem, Aperuī, oculos suos
Satan, & seruum suum Iohannem Becū, insignem Christi aduer-
sarium, exstimulauit in domita gloriæ libidine, ut me traheret in
harenā insperatam, captans me in uno uerbulo, de primatu Ro-
manæ Ecclesiæ mihi obiter elapso, Hic Thraso ille glorios⁹ spu-
mans & frenlens factabat, Pro gloria dei, p̄ honore sanctæ sedis
Apostolicæ omnia se ausur⁹ & de tua inflat⁹ abutenda sibi po-
testate nihil certi⁹ expectabat, quā uictoriam, nō tā primatū Pe-
tri, quā suū principatū inter Theologos hui⁹ sæculi, quaerens, ad
quē nō parū momentū habere ducebat, si LV THER VM du-
ceret in triumpho, Quod ubi sophistæ infeliciter cessit, incre-
dibilis furia hominem exagitat, sentit enim sua culpa soli⁹ factū
esse, quicquid Romanæ infamiæ per me natū est.

Atq̄ sine me quæso optime Leo, hic & meam aliquando cau-
sam agere, uerosq̄ tuos hostes accusare. Notum esse arbitror tibi
quid mecum ægerit Cardinalis Sancti Sixti Legat⁹ tu⁹, imprudēs
& infelix, immo infidelis, In cuius manū, ob tui nominis reuerē-
tiam cū me & omnia mea posuissē, nō hoc egit, ut pacē statueret
quam uno uerbulo poruisset facile statuere, cū ego tū promitterē
silentiū & finem causæ me factur⁹, si aduersariis idem mandare-
tur. At hō gloriæ, non contentus eo pacto, cœpit aduersarios
iustificare, licentiā aperire, & mihi palinodiam mandare, id qđ
in mandatis prorsus non habuit, hic sane, ubi causa in optimo lo-
co erat, illius importuna tyrannide, uenit in multo peiorē, unde
quicquid post hæc securum est, non LV THERI, sed Caietani
tota culpa est, qui ut silerem & quiescerem non est passus, qđ tū
summis uirib⁹ poscebam, quid enim facere amplius debuit.

Securus est Carolus Milciti⁹, & ipse B. P. nuncius, q̄ multo
& uario negotio cursans & recursans, nihilq̄ omittens qđ ad
reparandū causæ statū, quem Caietanus temere & superbe tur-
bauerat, pertinere, vix tandē etiā auxilio Illustrissimi principis
Friderici Electoris, effecit, ut semel & iterū familiariter mecum loq̄-
reretur, ubi denuo tuo nomini cessi, parat⁹ silere, acceptās etiā ludi-
cē uel Archiepiscopū Treuirensē, uel Episcopum Numburgē,

acq̄ ita factum & impetratum, dum hæc spe bona aguntur. Ecce
alter & maior hostis tuus, irruit Ecclij, cū disputatione Lipsica
quam instituerat contra Dominū Carlstadium, & noua recep-
ta de primatu Papæ questione, in me uertit insperatū arma, & peis-
e hoc cōsiliū pacis dissipat. Expe-ctat interim Carolus Militi-
disputatur, iudices eliguntur, nec hic aliquid decernitur, nec mi-
rū, quando Ecclij mendacijs, simulationib⁹, technis, omnia ubiq̄
erant turbatissima, exulceratissima, confusissima, ut quocunq̄
inclinasset sententia, mai⁹ esse exortur⁹ incendium, gloriam ex-
nim, non ueritatem quærebat, nihil etiam hic omisi, quod a me
fieri oporteret

Et fateor, hac occasione, non parum uenisse ad lucem Roma-
narū corruptelaz, sed in qua, si quid peccatum est, Ecclij culpa
est qui onus supra vires suscipiens, dū gloriam suā furiose cap-
tat, ignominiam Romanam in totum orbem reuelat. Hic est ille
hostis tu⁹, mi Leo, seu potius curiæ tuæ, huius unius exēplo dis-
cere possumus, non esse hostē adulate noēcentiorē. Quid enī
sua adulatione promouit, nisi malum, quod nullus regū pmo-
uere potuisset: foret enim hodie nomen Romanę Curie in orbe
& languet Papalis autoritas, famosa inscitia male audit, quorū
nullū audiremus, si Ecclius, Caroli & meū de pace consiliū non
turbasset, id quod non obscure & ipse sentit, iero & frustra in-
dignat⁹, libellorū meorū editionem, hoc debebat tū cogitare cū
tot⁹ in gloriā, sicut hinniensi emissari⁹ insaniret, neq̄ alia quam
sua in re, tuo tamen maximo periculo quæreret. Sperabathomo
vanissim⁹ me formidine nominis tui celsur⁹ & taciturū nam de
ingenio & eruditione nō credo q̄ persumpserit) Nūc cū nimio
me confidere & sonare uideat, sera penitentia temeritatis suæ, itel-
ligit esse in celo, qui superbis resistit, & præsumētes humiliet, it
tamen intelligit.

Nihil itaque hac disputatione promouentibus nobis, nisi ma-
iorem confusionem Romanæ causæ, iam tertio Carol⁹ Militi⁹
patres ordinis capitulo congregatos adit, consiliū perit cōpo-
nendæ causæ, quæ iam disturbatissima & periculosissima esset.
Mituntur hinc ad me, cū uiribus in me (deo propitio) non sit
spes grassandi, aliquot celebriores ex illis, qui petunt, ut laicæ tuæ
beatitudinis personam honorem, & literis humilitatis excusē in-
nocentiam & tuam & meam, esse adhuc te non in extremo des-
perationis loco, si Leo decimus pro sua innata bonitate manum
admoueret. Hic ego, qui sepe per pacē & obtuli & optaui, ut placū-
diorib⁹ & utilioribus studijs inservire, cū hoc iplū rāto spū

4
sim tumultuatus, ut eos, quos mihi longissime ipares esse uidebam
magnitudine & impetu, tam uerborum quam animi compeferem
non modo libens cessi, sed & cum gaudio & gratitudine accepta
ui, ut gratissimum beneficium, si dignum fuerit tibi nostrae satisfacere

Ira uenio Beatissime pater, & adhuc prostratus rogo, si fieri
potest manū apponas, & adulatoribus istis, pacis hostibus, dum pa-
cem simulant, frenum iniicias, porro palinodiam, ut eamam Bea-
tissime Pater, non est quod ullus presumat, nisi malit adhuc maiore tur-
bine causā inuoluere, Deinde leges interpretandi uerbi dei non pa-
tior, cum oporteat uerbum dei esse non alligatum, quod libertate do-
cet omnium alios, (His duobus saluis,) nihil est quod non facere
& pati possim, ac libentissime uelim. Contentiones odi, neminem
prouocabo, sed prouocari uisum non uolo, motus autem Christo Ma-
gistro, elinguis non ero, poterit enim T. B. breui & facili uerbo
contentionibus istis ad se uocatis & extinctis silentium & pacem utriusque
mandare, id quod semper audire desideravi.

Pro inde, mi Leo pater, caue Syrenas istos audias, quae
non purum hominem, sed mixtum deum faciant, ut quis mandare
& exigere possis. Non fiet ira, nec praeualebis. Seruus seruoꝝ es
& prae omnibus hominibus miserissimo & periculosissimo loco. Non
te fallant, qui te dominum mundi fingunt, qui sine tua autoritate
nullum Christianum esse sinunt, qui te in coelum, infernum, purgatorium
posse aliquid garrunt. Hostes hi tui sunt & animam tuam ad per-
dendum quaerunt, sicut Isaias dicit, Popule meus qui te beatum praed-
dicant, ipsi te decipiunt. Errant qui te supra Consilium & uniuersam
Ecclesiam eleuant, Errant qui tibi soli scripturae interpretan-
dae ius tribuunt, suas enim hij omnes impietates sub tuo nomine
statuere in Ecclesia quaerunt, & prohdolor multum per eos Satan
perfecit in tuis predecessoribus. SVMMA, nullis crede, quae te ex-
altat sed quae te humiliat, Hoc enim est iudicium dei, Deposuit potestatem
a sede, & exaltauit humiles, Vide quod disposuit CHRISTVS,
suis successoribus, cum tamen omnes uelint ei esse vicarij, Et metuo
ne reuera plurimi eorum, sint & nimium serio Vicarij ei, Vicarij
enim absentis principis est, Quod si Pontifex absente Christo &
non inhabitante in corde ei, praesit, quid aliud quam vicarij Christi
sint? At quid tamen illa Ecclesia, nisi multitudo sine Christo est
Quid uero talis Vicarij, nisi Antichristus & Idolū est? Quāto re-
uerentius Apostoli, qui se seruos CHRISTI appellat praesentis, non
Vicarios absentis.

Impudens forte sūtantū uentem uisus docere, a quo doceri
omnes oportet, & licet iactant pestilentie tue, a quo iudicantiū
chroni accipiunt sententiā, sed emulor sanctum Bernhardū in
libello de Consyd. ad Eugeniū, omni pontifici memoriter nosce
do. Neq; em docendi studio, sed puræ fidelisq; sollicitudinis of
ficio hoc facio, quæ cogit nos etiā oīa cura uereri proximis nos
tris nec patitur rationem dignitatis aut indignitatis haberi, so
lis periculis & commodis alienis intenta. Cū em sciam T. B. uer
sari & fluctuari Romæ, id est summo mari infinitis periculis
vndiq; urgente & ea te miseræ conditione laborantē, ut etiam
cuius. p. minimi fratris minima ope indigeas. non uideor nisi ab
surd^o, si interim maiestatis tue obliuiscar, dū officii charitatis
impleuero, nolo adulari in re cāseria & periculosa, in qua si am
c^o esse & plusq; subiectissim^o, tibi nō intelligar, Est q; intelligar &
iudicet.

In fine, ne uacuus aduenerim B. P. mecum affero tractatū
hunc sub tuo nomine æditū, uelut auspicio pacis cōponendę et
bonæ spei, in quo gustare possis, quib^o nā studijs ego malim et
possim fructuosi^o occupari, si per ipsos ad ulatores tuos liceret,
et hæten^o licuisset, parua res est, si corpus pectus, sed sūma (nisi
fallor) uitæ Christianæ cōpendio cōgesta, si sētentiā captes, Neq;
habeo pauper aliud quo gratificer, nec tu alio eges, q; spirituali
dono augeri. Quo et me ipsum paternitati et B. tue commendo,
quam domin^o IHESVS seruet imperpetuū A M E N.

Vuittembergæ sexta Septembris, M. D. XX.

DE LIBERTATE CHRISTIANA



A cillis resmultis est uisa, Christiana fides
 q̄ & nō pauci inter uirtutes ceu socias nu
 merāt, quod faciūt, q̄a nullo experimēto
 eā pbauerūt nec quāta sit uirtutis unō
 gustauerūt, cū fieri non possit, ut bene de
 ea scribat aut recte scripta bene intelligat
 qui nō spiritū eiusdē, urgentib⁹ tribulatio
 nib⁹ aliqñ gustarit,

Qui aut̄ uel paululū gustauit, nō potest un
 quam satis de eadem scribere dicere, cogitare, audire, fons em̄ ui
 uus est saliens in uitam eternam, ut Christus Ioan̄ in̄ appellat.
 Ego aut̄ quāq̄ de abundantia nō glorier, sc̄ia. q̄ sit mihi curia su
 pellex. spero tñ nō nullā gutram fidei magnis & uarijs agitarum
 tentationib⁹ me consecutū posse, si nō eleganti⁹, certe solidius
 de ea dicere, q̄ literales illi & subtilis nimirum disputatores hac
 tenus differuerūt, sua ipsorū nō intelligētes. Quo autē faciliore
 tenus rudibus (nam h̄s solis seruo) a periam duo hęc Themata præ
 mitto, de libertate & seruitute spiritus.

Christianus homo. omnium dominus est liberrim⁹, nulli subiect⁹
 Christianus hō, omnium seru⁹ est officiosissim⁹ omnib⁹ subiect⁹
 Hęc quāq̄ pugnare uideatur, tñ ubi conuenire inuenia sue
 rint, pulchre facient ad institutū nostrū. Sunt em̄ ipsius Pauli
 vtrāq̄ dicētis, i. Cor. xij. Cū liber esse. omnium me seruū feci, Ro
 xij. Nemini quicq̄ debeatis, nisi ut inuicem diligatis. Amor ue
 stro natura sua officiosus est & obsequēs ei qd̄ amatur sic & Chri
 tus, quāq̄ omnium dominus factus tñ ex muliere, factus est sub le
 ge, simul liber & seruus, simul in forma dei, & in forma serui.

Altiore & crassiore petam⁹ ista principio. Hō em̄ duplici cō
 stat natura, spiritali & corporali, iuxta spiritalē, q̄ dicunt an
 trā uocatur spiritalis, interior, nouus hō, iuxta corporalē, quam
 carnē dicūt uocatur carnalis, exterior, uetus hō, de quo Apōsto
 lus. ij. A Cor. ij. Licet is q̄ foris est noīter hō corrumpatur, tamē
 is qui intus est, renouatur, de die in diem. Hęc diuersitas fa
 cit, ut in scripturis, pugnatia de eodē hoīe dicatur, cū & ipi duo
 hoīes in eodē hoīe libi pugnet dū caro cōcupiscit aduersus spi
 ritū, & spiritus aduersus carnem, Gal. v.

Primi autē, interiorē hominē apprehendimus uisuri, q̄ nā ratio
 ne, iust⁹, liber, uere q̄ Christian⁹, hoc est, spiritalis, nouus, incre
 ator hō fiat, Et constat, nullā prorsus resz externaz, quocūq̄ cen
 tur

IX: 19
 XIII: 28

seantur nomine, aliquid habere momenti ad iustitiam aut libertatem Christianam, sicut nec ad iniustitiam, aut seruitutem, parandam, quod inductione facile persuadetur.

Quid enim prodesse queat animæ, si corpus bene habeat, liberæ et uitaæ, edat, bibat, agatque ut libuerit, cum his rebus si oret etiam impiissimum omnium scelere serui. Rursus, quid obfuerit animæ mala ualētudo, aut captiuitas aut fames, aut sitis aut quoduis incommodum externum, cum his rebus uexentur, etiam piissimum puraque conscientia liberrimum: Neutra habere pertingit ad animæ siue libertatē siue seruitutem, ita nihil profuerit si corpus sacris uestibus, more sacrorum ornatur, aut locis sacris uersetur, aut officiis sacris occupetur, aut oret, ieiunet, abstineat certis cibis et faciat opus quod dicitur per per corpus et in corpore fieri potest, si ergo alia re opus erit ad iustitiam et libertatē animæ, cum ea que dicta sunt geri possint, a quibus ipso, nec huius studiis alij que hypocritæ euadant. E diuerso, nihil oberit animæ si corpus uestiat prophetanis, uersetur locis prophetanis, edat, bibat cōter, non oret uoce, omittat que omnia, que hypocritas superius dicta fieri poterunt. Et ut omnia renūciamus, etiam speculationes meditationes et quæquid per animæ studia geri potest nihil prodest, una re eaque sola opus est ad uitā iustitiæ, et libertatē Christianā. Ea est, sacrosactum uerbum dei euangelium Christi, sicut dicit Iohannes, xii. Ego sum resurrectio et uita, qui credit in me non morietur in eternum, etc. Si filius uos liberauerit, uere liberi eritis. Et Mat. iij. Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo, quod procedit ab ore dei. Certum ergo habeamus ac firmiter positum, Animam posse omnibus rebus carere, excepto uerbo dei sine quo nullis pro suis rebus est illi consultum. Habens autem uerbum diuines est nullius egens, cum sit uerbum uitæ, ueritatis, lucis, pacis, iustitiæ salutis, gaudij, libertatis, sapientiæ, uirtutis, gratiæ gloriæ, et omnia boni inestimabiliter. Hoc est quod propheta orationariototo et multis alijs locis tor gemitibus et uocibus suspirat et inuocat uerbum dei. Rursus, nec leuior plaga iræ dei quam dum mittit famem audicis uerbi sui, ut in Amos dicit, sicut nec maior est gratia, quam si emittat uerbum suum, ut ps. ciiij. Misit uerbum suum et sanauit eos et eripuit eos de interitionibus eorum. Neque Christus ad aliud officium missus est quam uerbi. Et apostolicus episcopalis uniuersusque ordo clericorum non nisi in uerbi ministerium uocatus et institutus est. Quæres autem, Quod non est uerbum hoc, aut que ante uerbum est eo, cum tam multa sint uerba dei. Respondeo, Apostolus Ro. i. id explicat, scilicet euangelium dei de filio suo incarnato, passio, resurrectio et glorificatio per spiritum sanctificatorem. Predicasse enim christum hoc est, animam pauperis, iustificasse, liberasse, et saluam fecisse, si crediderit predicationis. Fides enim sola est salutaris et efficax usus uerbi dei, Ro. x. Si cōfite

6
aris ore tuo Ihu eē dñm & corde tuo credideris, q̄ de^o illū susci-
tauit a mortuis saluus eris. Et itē. Finis legis Christus ad iustitiā
oī credēti. Et Ro. i. Iustus ex fide suauiet. Necq̄ em̄ uerbū dei o-
peribus ullis, sed sola fide suscipi & coli potest. Ideo clarū est ut
sola uerbo anima opus habet ad uitā & iustitiā, ita sola fide &
nullis operibus iustificat. Si em̄ alio q̄piam iustificari posset, uer-
bo non haberet opus, ac per hoc nec fide.

Verū hæc fides subsistere p̄sūs non potest cū operib⁹ hoc
est si p̄ opera (q̄cūq̄ sūt) simul iustificari p̄sumas, hoc em̄ esset in-
duas p̄tes claudicare. Baal adorare, & manū osculari, q̄ est iugas
maxima, ut Ioh ait, Ideo dū credere icipis, simul discis oīa q̄ in te
sūt esse p̄sūs culpabilia, peccata damnanda, Iuxta illud Ro. iij.
Omnes peccauerūt & egent gloria dei. Et Ro. iij. Nō est iust⁹ nō
est q̄ faciat bonū, omnes declinauerūt, simul inutiles facti sunt.

Hoc em̄ cognito, scies Christū necessariū tibi, q̄ p̄ te pass⁹ & re-
suscitatus est ut in eum credens alius hō hac fide fieres, donatis oī
bū peccatis tuis & iustificato te alienis meritis. nēpe Christi soli.

Cū ergo hæc fides nō nisi in homine interiore regnare possit,
sicut dicit Ro. x. Corde creditur ad iustitiā, & sola ipa iustificet
manifestū est hominē interiore p̄s⁹ nullo externo ope uel nego-
cio posse iustificari, libere & saluū fieri, & opera q̄cūq̄ ad eū nil
p̄tinere sicut econtra sola impietate, & incredulitate cordis re-
tū & seruus peccati damnand⁹. nullo externo peccato uel opere
Quare cuiuslibet christiani prima cura esse debet, ut postea opere
opinione, sola fidē magis ac magis roboret, & per eandē crescat
in cognitione nō opere, sed Christi IHESV, p̄ se passi & resusci-
tati, ut Petrus. i. Pe. ultimo docet, cū nullū aliud op⁹ faciat Chri-
stianū. Sic Christ⁹ Ioh. vi. cū iudei interrogarent quid facerēt
ut operant⁹ opa dei, opere multitudinē, q̄ illos ui debet turgere
repulsa, unū eis p̄scribit dicens, Hoc est op⁹ dei ut credatis in
eū quem misit ille, hunc enim pater signauit deus.

Hinc recta in christo fides, incōparabilis thesaur⁹ est secū habēa
uniuersā salutē & seruās ab omni malo, sicut Marci ult. dicit.
Qui crediderit & baptisat⁹ fuerit salu⁹ erit, p̄ nō crediderit cōdē
nabit. Quē thesaur⁹ Isaias, itur⁹ pdixit. x. Verbū abbreviatū &
cōsumans facit dominus sup̄ terrā & cōsūata abbreviatio iunda
bit iustitiā q̄si dicat, Fides q̄ breuis & cōsumata plenitudo legis
rata iustitiā credēs replebit ut nulla alia te ad iustitiā op⁹ ha-
beāt, sic & Pau Ro. x. dicit, Corde em̄ creditur ad iustitiā, Queris
autem qua ratione fiat ut sola fides iustificet & sine operibus tan-
torum bonorum thesaurum præbeat, cum tam multa opera, cere-
moniarū leges in scripturis nobis p̄scripta sint, Respondeo

Ante omnia memor esto eius, q̄ dicitur est sola fide, sine operibus
iustificare, liberare & saluare, id q̄ clarius infra faciemus. In certis
signadū, Vniuersa scripturā dei, in duo pariri p̄cepta & p̄missa
P̄cepta docēt q̄d bona, sed nō statim sūt, q̄ docta sunt, ostendūt
em qd̄ facere nos oporteat, sed uirtutē faciendū nō donant, in hoc
asit sūt ordinata ut hominē sibi ipsi ostendat per q̄ suā impotentiā
ad bonū cognoscat & de suis uirib⁹ desperet, Qua causa & ue
t⁹ testamētū uocāt & sūt exēpli causa, Nō cōcupisces p̄ceptū est
q̄ nos oēs esse p̄ peccatores cōuicimur, cū nemo possit nō cōcupi
scere, q̄qd̄ cōtra molitus fuerit, ut ergo nō cōcupiscat & p̄ceptū
impleat, cogitur de se de sperare, & alibi ac p̄ aliū q̄rere auxiliū
qd̄ in se nō inuenit, sicut in Osee dicit, Perditionis uia Israel rāum
in me auxiliū tuū, qd̄ autē hoc uno p̄cepto agit, idē omnib⁹ agit,
æque em sunt impossibilia nobis omnia.

Vbi uero p̄cepta doctus fuerit, ipotentiā suā, & ita anxio, factus
q̄ studio legi sati faciat, cū legi satis fieri oportet, ut ne iota qd̄
aut apex precreat, alio qui sine vlla spe dānabit, cū uere humiliat⁹
& in nihilū redact⁹ corā oculis suis, nō inuenit in seipso, q̄
iustificet & salu⁹ fiat. Hic altera scripturę pars adē Promissā dei
q̄ ānunciāt gloriā dei & dicūt, Si uis legē implere nō cōcupiscere
sicut lex exigit, En tibi, Crede in Christū, in q̄ p̄mittit tibi, gra
tiā, iustitiā, pacē, libertatē & omnia, si credis habebis, sinon credis
carebis Nam qd̄ tibi impossibile est in uniuersis operibus legis
q̄ multa sūt & tamen iurilia facili cōpedito implebis p̄ fidē, Quia de⁹
pater, oia i fide posuit ut q̄q̄s hāc habuerit oia habeat, q̄ nō habu
erit nihil habeat, Cōclusit em omnia sub incredulitate, ut omniū
miseret, Ro, xi. Sic p̄missa dei, hoc donant qd̄ p̄cepta exigunt
& implent quod lex iubet, ut sint omnia soli⁹ dei tā p̄cepta & ple
nitudo eorū, p̄ se sol⁹ p̄cipit sol⁹ q̄ p̄ implet, ideo p̄missa dei per
tinent ad nouū testamētū, immo sunt nouum testamētum.

Cū autē hec p̄missa dei sint v̄ba facta, uera, iusta, libera, pacata
& uniuersa bonitate plena, sūt, ut anima, q̄ firma fide illis adheret
sic eis vnias, immo penit⁹ absorbeat ut non modo participet
sed saturēt & inebriet omni uirtute eorū. Si em tā⁹ Christi sana
bar, q̄to magis hic tenerrimus in spiritu, imo absorptio v̄bi, oia
q̄ uehi sūt, anime cōmunicat, Hoc igitur modo anima per fidem
solā, sine operibus e verbo dei iustificat, s̄tificat verificat, pacat
ficatur, liberatur, & omni bono repletur, vereq̄ filia dei efficit, sicut
euclohā. i. dicit, De dit eis potestare filios dei fieri, ijs q̄ credūt in
uocē ei⁹. Ex ijs facile ē itelle tu, Vñ fides rātū possit, & cur nul
la nec oia bona opera eā possint egrē, q̄ nullū op⁹ adherere uer

hō del, nec in anima esse potest, sola autē fides & uerbū in ea re
gnant quale est uerbū, talis ab eo fit anima, seu ferre ignitū cādet
sicut ignis ppter vnionem sui & ignis, ut clare sic, homini Chris
tiano suā fidē sufficere p omnibus, nec operibus ei opus fore, ut
iustificet, q̄ si operibus nō habet op⁹, nec lege opus habet, si lege
nō habet opus, certe liber ē a lege, uerū q̄ est, iusto nō ē lex posita
Atq; hæc est Christiana illa libertas, fides nostra, quæ facit, non
ut ociosi simus aut male uiuamus, sed ne cuiquam opus sit lege
aut operibus ad iusticiam & salutem.

Hæc prima fidei uirtus esto. Alterā quoq; uideamus, Fidei tan
tū & hoc officū est, ut eū cui credit, omniū p̄ssima & sūma colat
opinione, nempe quod eum veracem & dignū habeat, cui credē
dū sit. Neq; enim ali⁹ est honor similis ueritatis & iustitię opini
oni, q̄ honoramus eū cui credimus Quid possumus tribuere ulli
maius, quā ueritatē & iusticiā & absolutam prorsus bonitatem?
Eduerso sūma contumelia est, opinione mēdacię & iniquitatis quē
q̄ celebrare aut suspectū habere, q̄ facimus, dū non credimus ei,
q̄ sic aīa dū firmiter credit, p̄mittēti deo, ueracē, & iustū eū habet, q̄
opinione, nihil potest deo p̄stantius tribuere, hic summus cultus
dei est dedisse ei ueritatē, iusticiam, & q̄quid tribui debet ei, cui
credit. Hic paratum sese p̄bet in omēs uolūtates eius, hic sanctifis
cat non nē eius & secū agi patitur, sicut placitū fuerit deo, q̄a p̄mi
ssis eius inherens, non dubitat eū uerū, iustū, sapientem, omnia op⁹
time futurū, dispositurū, curaturū. At nonne talis aīa hac fi
de sua, p̄ omā obediētissima deo est Qd̄ ergo p̄ceptū est reliquū
q̄d talis obediētianon abūde impleuerit: Quę plenitudo plenior
q̄ omnimoda obediētia: at hanc, non opa, sed sola fides p̄stat.

Contra, q̄ rebelliosq; impietas, quæ cōtumelia dei maior, quā
non credere p̄mittēti: Quid em̄ aliud est quam deū aut menda
cem facere aut dubitare ueracem esse: hoc est, sibi ueritatē tribue
re deo aut mendaciū & uanitatē, in qua re nōne, deum negat &
seip̄s sibi idolū in corde erigit: Quid ergo p̄sunt opa in hac im
pietate facta, etiā si angelica & apostolica forent: Recte ergo deus
nō in ira aut libidine, sed in incredulitate omnia cōcludit, ne qui
castis & mansuetis opibus legis fingūt se implere legē, (ut sūt po
liticæ & humane uirtutes) saluos futuros p̄sumant, cū in peccato
incredulitatis cōprehensi, aut miām quærāt, aut p̄ iusticiā dānen
Vbi at deus uidet ueritatē sibi tribui, & fide cordis nūā se (tur,
honorari tanto honore, quo ipse dign⁹ est, Rursus & ipse nos ho
norat tribuens et nobis ueritatē et iusticiā, ppter hanc fidem. Fi
des em̄ facit ueritatē & iusticiā, reddēs deo suū, i deo rur⁹, reddis
B in

deus iustitiæ nostræ gloriâ. Verus est enim & iustus deus esse veracem
& iustum & hoc ei tribuere & confiteri, hoc est esse veracem & iustum
Sic. i. Reg. v. Quicumque honorificat me, glorificabo eum, Qui uero
contemnunt me, erunt ignobiles. Sic Paulus. Ro. iij. Abraham dicit
sua fide esse reputata in iustitiâ, quia per eam dedit plenissimam glo-
riam deo & nobis eadem causa reputanda ad iustitiâ si crediderim⁹.

Tertia fidei gratia incomparabilis est hæc. Quæ animam copulat cum
Christo, sicut sponsa cum sponso. Quo sacramento ut Apostol⁹ do-
cet, Christ⁹ & anima efficiuntur una caro. Quæ si una caro sit, ue-
rumque inter eos matrimonium, immo omnium longe perfectissimum
consumatur (cum humana matrimonia huius unici figure sint tes-
nues) Sequitur & omnia eorum communia fieri, tam bona quam ma-
la, ut quæcumque Christus habet, de his tamquam suis, presumere & glori-
ari possit fidelis anima Et quæcumque anima sit, ea sibi arroget
Christ⁹, tamquam sua. Conferam⁹ ista & uidebimus inestimabilia,
Christus plenus est gratia, uita, & salute Anima plena est pecca-
tis morte, & damnatione, Intercedat iam fides & fiet, ut Christi
sint peccata, mors & infernus, anime uero gratia, uita & salus,
oportet enim cum si sponsum est, ea simul quæ sponsa habet, accepta-
re, & ea quæ sua sunt, sponsæ impartire. Qui enim corpus suum & se-
ipsum illi donat, quod non omnia sua donat: Et qui corpus sponsæ acce-
pit quod non omnia quæ sponsæ sunt accipit. Hic iam dulcissimum spectaculum
prodit non solum connumeratio, sed salutaris belli & uictoriæ & salutis &
redemptionis.

Cum enim Christus sit deus & homo, eaque persona, quæ
nec peccauit nec moritur, nec datur, sed nec peccare, mori, datur
potest. Huius pro iustitia uita, salus, insuperabilis, æterna omnipotens
est. Cum in huiusmodi talis persona, peccata, morte, infernum sponsæ & propter
annulum fidei, sibi connumerata, imo propria facit, & in his non aliter se
habet, quam si sua essent, ipse quæ peccasset, laborans, moriens & ad in-
fernum descendens, ut omnia superaret, peccatumque mors & infernum, eum ab-
sorbere non possent, necessario in ipso absorpta sunt stupendo di-
cello. Nam iustitia sua, omnium peccatis superior, uita sua, omni morte po-
tenter salus sua omni inferno inuictior. Ita fit anima fidelis, per gratiam fidel-
itatis in Christo sponso suo, omnibus peccatis libera, a morte secunda &
ab inferno tuta, donata æterna iustitia, uita, salute, sponsi sui Christi
Sic exhibet sibi ipsam sine macula & ruga gloriosam, mundam eam la-
uacro in uero uirgine. (i. pro fide uirgine, uite iustitiæ & salutis. Sic sponsæ
eum sibi, in fide, in misericordia & miserationibus in iustitia & iudicio, ut Osee. iij.)

Quis ergo has nuptias regales satis æstimet? Quis diuitias glori-
æ huius comprehendat? Ubi diues & pius hic sponsum Christum ducit
uxorem hanc pauperculam, impiam meretriculam, redimens eam ab omnibus illius
malis, & ornans omnibus suis bonis, iam enim impossibile est ut peccata

8
sua eam pdat, cum super Christū posita sint & in ipso absorpta.
Habeatq; ipsa eam iustitiam in Christo sponso suo, de qua, ut
sua ppria p̄sumat, & aduersus oia peccata sua cōtra mortē &
infernū, possit eū fiducia illā opponere & dicere, Si ego peccaui, at
Christus me nō peccauit, i quē credo, cuius oia, mea sūt, & oia mea
illius, sicut in Canticis, Dilectus meus mihi, & ego illi. Hoc est,
qđ Paulus dicit. I. Cor. xv. Deo gratias, q̄ dedit nobis uictoriam
p̄ Ihesū Christū dominū nostrū. Victoriā autē peccati & mortis,
sicut illuc iducit peccatū stimul⁹ mortis est, uirtus & peccati lex

Ex his iterū intelligis, qua causa tantū tribuat fidei, ut sola im
pleat legē & sine ullis operib⁹ iustificet. Vides em̄ primū p̄cep
tū qđ dicit. Vnū deū coles. sola fide ipleri. Si em̄ etiam ipse aliud
nō esses a planta pedis ad uerticē, qđ bona opera, non tñ iustus es
ses nec deū coleres, nec pri nū p̄ceptū impleres, cū deus colli nō
possit, nisi tribuat ei ueritatis & uniuersæ bonitatis gloria, sicut
uere tribuenda est, hoc autē opera nō faciūt, sed sola fides cordis,
Nō em̄ operando, sed credēdo deū glorificam⁹ & ueracē cōfite

mur Hoc noies fides sola est iustitia Christiani hoīs, & oim̄ p̄cep
torū plenitudo, Qui em̄ p̄mū iplet, cetera oia faciliopa iplet. Opa
uero, cū sine res incēsaræ, nō possūt deū glorificare, qđ ad gloriā
deī si fides assit fieri possint. Venit nos hoc t̄p̄is q̄rim⁹, nō ea qđ fi
ūt q̄lia sūt opera, sed eū qđ facit, qđ glorificat & opa p̄ducit. Hæc ē
fides cordis, caput & substantia totius iustitiæ nræ. Vn̄ cæca & pe
riculosa doctrina ē, qđ p̄ opera ipleri p̄cepta docet, cū añ oia ope
ra oporteat p̄cepta eē iplera, & plenitudinē seq̄t opera sicuti au
diemus. Ut autē hanc gratiam, qđ i Christo habet, iterior ille hō
noster, latius uideamus, sciēdū qđ deus in ueteri testamento, sibi
sanctificabat oē primogenitū masculinū. Eratq; primogenitura
magni p̄cij, duplici honore p̄ cæteris pollēs, sacerdotio & regno.
Erat em̄ frater pri noge nitus, sacerdos & dñs oim̄ aliorū qđ figura
Christus p̄mōstratus est uere unice, primogenitus dei patris &
et uirginis Mariæ, uereq; rex et sacerdos, nō scēdū carnem et ter
ram. Regnū em̄ eius non est de hoc mundo. Incœlestibus et spū a
libus ipse regnat et consecrat qđ sunt. Iustitia, ueritas sapiētia, pax
salus etc. Non qđ nō oia etiam terrena et interna subiecta sūt ei
(alioq; quō possēt nos ab illis tueri et saluarē) sed qđ nō i hīs nec
ex hīs regnū eius cōstet. Ita nec sacerdotiū ei⁹ cōsistit i uelutiū ge
tū p̄ p̄pa externa, q̄le fuit humanū illud Aronis, et n̄m̄ hodie Ec
clesiasticū sacerdotiū, sed i spūalibus qđ in cœlis iuisibili officio
p̄ nobis interpellat apud deū, ibiq; seipm̄ offert, et oia facit, qđ sa
cerdotē facere oportet, sicut eū describit Paulus ad hebreos ex fi
gura Melchisedech. Nec solū p̄ nobis orat, et iterpellat, sed et itus

(in spū nos

docet, uisus doctrinis spūs sui, q̄ duo sūt pprie officia sacerdotis
qd̄ in carnalib⁹ sacerdotibus figurat, p̄tib⁹ et cōtionibus uisibi

Quēadmodū aut̄ Christus primo genitura sua, has du (libus-
as dignitates obtinuit, ita impartit et communes eisdem facit cuius-
bet suo fidelis, matrimonij p̄d̄. Et iure, quo sponsae sūt, q̄cūq; sp̄s
si sunt. Hic omēs in Christo su⁹ sacerdotes et reges, q̄cūq; in Chri-
stū credimus. Sicut. i. Pet. ij. dicit, Vos genus electum, popul⁹ ac-
quisitionis, sacerdotium regale, & regnū sacerdotale, ut uirtutes
enarratis eius, qui uocauit uos de tenebris in admirabile lumen
suum. Quae duo sic se habent, Primum quod ad regnum p̄inet, q̄
libet Christianus, per fidem, sic magnificatur sup̄ oīa, ut spiritu
ali potentia, prorsus omniū dñs sit, ita ut nulla oīnino rerū, possit
ei quicq; nocere imo oīa ei subiecta coguntur seruire, ad salutē
suum. Sic Pau. Ro. viij. dicit, Omnia cooperātur in bonū electis. Itē. i.
Cor. iij. Oīa uestra siue mors, siue uita, siue instantia, siue futura,
uos aut̄ Christi. ¶ Non, q̄ corporali potētia, quicq; Christiano
sup̄ oīa constitutus sit, possidenda & tractanda, quo furore, pa-
ssim Ecclesiastici qdam ifaniūt, hoc em̄, regū, principū & homi-
nū est in terra, q̄n ipso uita usu uidemus, nos om̄ibus subijci, mul-
ta pati, ac q̄ adeo mori, immo q̄ Christianior quis p̄ est, hoc pluri-
bus subiectus est malis, passionibus & mortibus, ut in ipso prin-
cipe primogenito Christo, & om̄ibus fratribus suis sanctis, uide-
mus. Potentia hęc spiritualis est, q̄ dominatur in medio inimicorū
& potens est in medijs p̄sellis, quod est aliud nihil, q̄ qd̄ p̄tus
in infirmitate pficitur & in oibus possū lucrū facere salutis, adeo
ut crux & mors cogant̄ mibi seruire & cooperari ad salutē. Hęc
est em̄ ardua & insignis dignitas ueraq; et oipotens potestas, sp̄s
ale iperitū, i q̄ nulla res tā bona, nulla tā malaq; nō i bonū coope-
retur, si mō credidero, Nulla em̄ mibi opus est, (cū sola fides suffi-
ciat ad salutē) nisi q̄ fides in ea uirtutē & imperiū libertatis suae
exerceat. Ecce hęc est, Christianorū inestimabilis potētia et liber

Nec solū reges oīm liberrimi, sed sacerdotes quoq; sum⁹ (tas
in aeternū qd̄ lōge regno excellentius, qd̄ p̄ sacerdotiū digni sumus
corā deo apparere, pro alijs orar. et nos in uicē ea quae dei sūt do-
cere. Hęc em̄ sacerdotū officia sunt, q̄ prorsus nulli incredulo cō-
cedi possūt. Ita Christ⁹ nobis obrinuit, si in eū credimus, ut sicut
cōsrares, cōheredes & correges, ita & cōsacerdotes ei simus, au-
dētes cū fiducia, p̄ spiritū fidei, corā deo prodire & clamare, Ab-
ba pater, & alter pro altero, orare & oīa facere, q̄ uidemus, uisibi-
li & corporali officio sacerdotū gen̄i & figurari, Qui p̄o nō credi-
derit huic nihil seruit aut in bonū cooperatur sed omnium ipse

seruus est, & oia ei cadunt in malū, q̄a oib⁹ ipse utilis sua cōmoda,
nō in dei gloria, Ita nec sacerdos est, sed pphan⁹, cuius oratio fit i pec
catū, nec corā deo unq̄ apparet, q̄a de⁹ peccatores nō exaudit. Quis
ergo cōprehēdere potest, altitudinē dignitatis Christianę, q̄ p regalē
suā potētā, oim dominat, mortis, uitę, peccati &c. Per, sacerdotatē ue
ro gloriā apud deū oia potest, q̄a deus facit, q̄ ipse petit & oprat, sicut
scriptū est. Volūtātē timētū se faciet & deprecationē eorū exaudiet &
saluos faciet illos. Ad hāc gloriā certe nullis operib⁹, sed sola fide
puenit. Ex n̄s clare uidere potest q̄libet, q̄ nō Christian⁹ hō liber ē
ab oib⁹ & sup oia, ita, ut nullis operibus ad hoc indigeat, ut iust⁹ &
saluus sit, sed sola fides hęc oia largitur abunde, Quod si sic desiperet
ut per ullū opus bonū presumeret, iustus, liber, saluus, Christian⁹ si
eri, itari amitteret fidē cū oib⁹ bonis, quę stultitia pulchre figurata
est in fabula illa, Vbi canis in aq̄ currens & carnem uerā in ore gef
tans, deceptus umbra carnis in aqua patētis, dū eandem aperto ri
ctū petit, ueram carnem simul cum imagine perdit.

Hic q̄res, Si oēs, q̄ in Ecclesia sunt, sacerdotes sūt q̄ noīe discernūt
h̄, q̄s nūc sacerdotes dicim⁹ a laicis: Respondeo, Vocabulis istis, sa
cerdos, clericus, spiritualis, Ecclesiastic⁹, iniuria facta est, dū a reliquis
Christianis oib⁹ translata sunt ad paucos istos qui nūc usu noxiō
Ecclesiastici dicunt. Scriptura em̄ sancta nihil discernit inter eos, nī
si q̄d ministros, seruos, oconomos appellat, qui nūc Papę, Episco
pi, dñi, q̄ iactāt, qui ceteris, seruiant, ministerio uerbi ad docendam
fidē Christi & libertatē fidelū. Nam & si uer⁹ est, nos oēs æq̄līter sa
cerdotes eē, nō tñ possumus, nec si possem⁹, debem⁹ oēs publice ser
uire & docere, Sic Pau. i. Cor. iiij. Sic nos existimet homo sicut minis
tros Christi & dispensatores mysteriorum dei.

At dispensatio ista nūc in itām pompam potestatis & terrificam
quandā tyrannidē euasit, ut nec gentiū, nec ulla mūdi imperia queāt
ei cōferri, quasi laici, aliud quiddā quā Christiani sint, qua puer sit a
te factū est, ut penitus interciderit, scientia christianę gratię, si dei, li
bertatis & totius Christi, Succedente in locū eius, humanorū operū
& legū, intolerabili captiuitate, factiq̄ sumus iuxta lamentationes
Hieremię, serui hominū uilissimos, qui in terra sunt, qui nostra mi
seria abeuntur in oēs turpitudines & ignominias uoluntatis suę.

Redeundo ad id, quod corpimus, puto per hęc clarē fieri, Nō eē
satis nec Christianū, si Christi opera, uitā & uerba, prædicem⁹ histori
co more, ceu res quasdam gestas, quas nosse satis sit ad uitę formā
dæ exemplū, q̄ mō n̄, qui nūc optimi sūt, p̄dicant. Multo minus si
penitus taceat & leges hominū decretaq̄q̄ uice eius doceant. Jam
sunt non pauci, qui eo studio Christi p̄dicant, & legūt, ut affect⁹ no

manos mouet ad cōdolen dū Christo, ad indignādū Iudeis, & id ge
nus alia puerilia & muliebria deliramenta.

Oportet autē, ut eo sine prädiceretur, quōsi les in eū pmoueat, ut non
tñ sit Christus, sed tibi & mihi sit Christus, & id in nobis operet, qđ
de eo dicitur & qđ ipse uocatur. Hęc autē fides nascitur, & seruat
ex hoc, si prädiceretur, quare Christus uenerit, qui d. attulerit & dede
rit qđ usu & fructu acceptand⁹ sit. Hoc sit, ubi recte docet Christiana
libertas, quā ex ipso habemus, & quā ratioe, oēs Christiani, reges &
sacerdotes sumus in qđ oim dñi sum⁹ & quicquid ægerim⁹ corā deo
placitū & acceptū esse cōfidim⁹, sicut hactenus dixi. Cuius enim
cor, hęc audiens, nō totis nedullis gaudeat, & tanto solatio accepto
nō lulcescat in amore Christi: ad quē amorē, nullis vnqđ legib⁹ aut
operib⁹ puenire potest, Quis est, qui tali cordi nocere possit, aut ip
sū paucesciat? Si irruat conscientia peccati, aut horror mortis, paratū ē
sperare in dño, nec timet ab auditiōe ista mala, nec cōmouet, donec de
spiciat inimicos suos. Credit em̄ iusticiā Christi, suā eē, & peccatū suū
sā nō suū, sed Christi eē, Ac a facie iusticię Christi, omne peccatū ab
sorbeat, necesse est. pp̄ fidē Christi, sicut superius dictū est, discit que
cū Apostolo, morti & peccato insultare & dicere, Vbi est mors ui
ctoria tua? ubi est mors stimulus tuus? Stimulus autē mortis peccatū ē
yr⁹ uero peccati lex. Deo autē gratias, qui dedit nobis victoriā p̄ le
sū Christū dñm nostrū, Absorpta em̄ est mors uictoria nō tm̄ Christi,
sed & nostra, quia per fidem nostrā fit, & in ipā & nos uincimus.

Hęc dicta sint de interiore homine, de eius libertate & de princi
pe iusticię fidei. qđ nec legibus, nec operib⁹ bonis idiget, qui noxia
ei sunt, si quis per ea p̄sumat iustificari. Nunc ad alterā partē reuer
tamur ad externum hominem. Hic enim respondebitur illis omnib⁹
qui uerbo fidei & iis quę dicta sunt offensi, dicunt. Si fides oīa facit
& sola ad iusticiā satis est, cur ergo p̄cepta sūt bona opa? Ociabimur
ergo & nihil operabimur, fide contenti. Respondeo. Nō sic impij nō
sic. Vere qđ sic haberet res ista, si penitus & perfecte iterni & spiri
tuales essem⁹ qđ nō fiet, nisi in nouissimo die resurrectionis mortuo
rū, donec in carne uiuimus non nisi incipimus & pficim⁹ qđ in fu
tura uita pficiet p̄pter qđ Apl⁹ Ro. viij. appellat primitias spirit⁹
quod in hac uita habemus acceptari scilicet decimas & plenitudinē
spirit⁹ in futuro. Ad hęc partē pertinet, qđ suprapositū est Christiana
nā eē oīm seruu⁹ & omnib⁹ subiectū. Quia em̄ p̄te liber est nihil
operat⁹, quā autē seruius est, omnia operat⁹ qđ qua ratione fiat uidea
m⁹. Quā p̄ nō ut dixi iustus scđm spiritū p̄ fidē abunde satis iustificet
habens quicquid habere debet nisi qđ hanc ipsam fidē & opulentiā
oportet de die in diē augete usq; in futurā uitā, tamē manet in hac

vicia mortali sub terra in qua necesse est, ut corpus suū propriū regatur
& cū hominib⁹ cōuerſet. Hic iam incipiunt opera, hic nō est ociā dū
hic certe curandū ut corp⁹ ieiunijs, vigilijs, laborib⁹ alijsq; discipli
nis moderatis exerceat & spiritui subdat ut homini interiori & fidel
obediat & cōformis sit, nec ei rebellet aut ipsū impediāt, sicut est inge
niū ei⁹, si coercit⁹ nō fuerit. Interior eñ hō cōformis deo & ad ima
ginē dei creat⁹ per fidē & gaudet & iucundat propter Christū, in q
tanta sibi collata sūt bona, vñ & hoc solū negotij sibi habet ut cū gau
dio & gratis deo seruiat in libera charitate.

Hoc dū agit ecce in carne propria offendit uoluntatē contrariam
quæ mundo seruire & quærere quæ sua sunt nitit. Id qd spirit⁹ fidel
ferre non potest neq; ualet & aggredit, iulari studio ad opprimendā
& cocercendam eam, sicut Paulus dicit Ro, xij. Condelector legi dei
& cocercendam eam, sicut Paulus dicit Ro, xij. Condelector legi dei
secūdū interiorē hominē, Video autē aliā legē in membris meis repug
nantem legi mentis meę & captiuantem me in legem peccati. Et alibi
castigo corp⁹ meum & in seruitutem redigo, ne forte alijs p̄d eās ip̄e
reprobus efficiar. Et Gal, v, Qui Christi sunt carnem suam crucifixe
runt cum concupiscentijs suis.

Vix ea opera oportet, non ea fieri opinione, quo p̄ ipsa coram
deo iustificetur quisq; hanc enim falsam opinionem Fides non feret
Que sola est iustitia coram deo, sed solum ea opinione, Ut corpus
in seruitutem redigatur, & purificetur a concupiscentijs suis malis,
ita ut oculus non nisi uertat ad concupiscentias expurgandas.
Cum enim anima per fidem purgata, sit & amans dei facta, uellet om
nia pariter purgari, præcipue corpus proprium, ut omnia secum
amarent & laudarent deum. Ita fit, ut homo exigente corporis
sui causa ociari non possit, cogaturque ob id multa bona operari, ut
in seruitutem redigat. Nec tamē opera ipsa non id sunt quo iustific
tur coram deo sed gratuito amore ea faciat in obsequiū dei, nihil ali
ud intus, q̄ diuinū beneplacitum, cui per omnia uellet obsequi of
ficio illime. Hac ratioē quisq; se ipsum erudire facile potest, qua me
sura aut discretionē (ut dicunt) corpus suū castigare debet tantū eñ
ieiunabit, uigilabit, laborabit, q̄tū satis esse uiderit, ad corporis laſci
uiam & concupiscentiam premendā. Qui uero prelumunt operibus
iustificari, obieruant non mortificationē concupiscentiarū, sed ipsa tm̄
opera arbitrantes, si mō q̄ plurima & maxima fecerint, sese bene habe
re & iustos factos esse, aliquando & cerebrū ledentes & naturā extingue
tes, aut saltem inutilē reddentes. Que est ingens insipientiā & ignorā
tia Christianę uitæ & fidei, uelletine fide p̄ opera iustificari & salua
ri. Ut aut ea quæ diximus facilius capiat, similitudinibus ea mon
stramus, Debēt opera hominis Christiani per fidem suā ex mera gra

curatq; misericordia dei iustificari & saluari, non alio loco haberi, q̄
opera fuissent Adæ & Eue in paradiso & omnium filiorum, si non pec-
cassent, de quibus Gen. ij. sic dicitur. Posuit deus hominē quē forma-
uerat in paradisu, ut operaretur et custodiret illum. At Adam erat ius-
t⁹ & rectus a deo creatus, sine peccato, ita ut per suam operationē &
custodiam non opus habuisset iustificari & rectus fieri, sed ne ocio-
s⁹ eēt dedit ei domin⁹ negotiū ut paradisu coleret & seruaret. Quæ
fuissent opera uere liberrima, nulli⁹ gratia facta nisi beneplaciti di-
uini non ad iustitiam obtinendam, quam iam habebat plene, quæ &
congenita fuisset nobis omnibus.

Ita & credentis hominis opera, qui per fidem suā denuo reposit⁹
est in paradisu & de nouo recreatus, non eget operib⁹ ut iust⁹ fiat
aut sit, sed ne otiosus sit & corp⁹ suū operet & seruet, sunt ei opera
eiusmodi libertatis, solū intuitu diuini beneplaciti facienda, nisi q̄
nō sūt plene recreati sum⁹ perfecta fide et charitate, quā augeri oportet,
nō tamen p̄ opera, sed per seipsas. Aliud Episcopus sacer tēplū
consecrans, pueros confirmans, aut aliud quippiam officij sui facies
nō consecratur, ijs ipsis operibus in Episcopū, immo, nisi ante effect
consecrat⁹ Episcop⁹, nullū istorū operū quicquā ualeret, essentq; stul-
ta et puerilia et ludicra. Ita Christian⁹ p̄ fidē suā consecrat⁹ bona fa-
cit opera, sed non p̄ hæc magis sacer aut Christianus efficit, hoc em̄
soli fidei est, immo nisi antecederet et Christianus esset, nihil p̄-
sus ualeret oīa sua opera, essentq; uere ipia et damnabilia peccata.

Vera itaq; sunt hæc duo uerba. Bonā opera nō faciunt bonū uirū
sed bonus uir facit bona opera. Mala opera non faciūt malū uirum
sed malus uir facit mala opera, ita ut sep̄ oporteat ipsā substantiā seu
p̄sonā eē bonā ante oīa opa bona, et opa bona sequer̄ puenire ex bona
p̄sona. Sicut et xp̄s dicit. Mala arbor nō facit bonos fructus, bona ar-
bor nō facit malos fructus. Clar⁹ autē est, q̄ fructus nō faciūt arbore
nec arbor crescit in fructibus, sed e diuerso, arbores ferūt fructū et fru-
ctus crescunt in arborib⁹. Vt ergo necesse est, arbores eē priores fru-
ctibus suis, et fructus non faciunt arbores neq; bonas neq; malas, sed
e contra arbores tales faciunt tales fructus. Ita necesse est primū per-
sonam ipsam hominis esse bonam uel malam, ante q̄ faciat bonū uel
malū opus, et opera sua non faciunt eum malum aut bonum, sed ip̄e
facit opera sua aut mala aut bona.

Similia uideri licet in omnibus artificijs. Mala dom⁹ uel bona nō
facit malū aut bonum faber, sed bonus aut malus faber, facit malam
aut bonam domū. Et in uniuersū, nullū opus facit artificem talem
quale est ipsū, sed artifex facit opus tale, qualis est ipse. Ita res se ha-
bet et in operibus hominum qualis est ip̄e, siue in fide siue in infi-

delitate, tale est & opus eius, bonum si in fide, malū si in infidelitate
factū fuerit. Non autem id conuertitur, ut quale sit opus talis fiat &
homo in fide uel infidelitate. Opera enim ut non faciūt fidelē, ita nec
iustū. At fides, ut facit fidelem & iustum, ita & bona opera. Cū ergo
opera neminem iustificēt, & hominē oporteat esse iustū atēq; opere
tur bonū, manifestissimū est solam fidem esse, quæ ex mera dei mise-
ricordia per christū in uerbo eius, personā digne & sufficienter iusti-
ficet & saluet, & nullo opere nulla lege Christiano homini opus eē
ad salutē, eū per fidem liber sit ab omni lege, & ex mera libertate oīa
gracuito faciat quæcumq; facit, nihil quærens aut cōmodi aut salutis
(cū iā satur & salu⁹ sit gratia dei ex fide sua) sed solū bñplacitū dei.

Sic & infideli nullū opus bonū prodest ad iusticiam et salutem
E diuerso nullū malū opus facit eum malum aut damnatum, sed in-
credulitas q̄ personam et arbore malā facit, mala et damnata facit ope-
ra, Vnde dū bonus aut malus quisq; efficitur, non hoc ab operibus
sed a fide uel incredulitate orditur sicut Sapiens dicit. Initiū peccati
a postulare a deo, et idest non credere, Et Paulus Heb. xi. Oportet ac-
cedentē credere, Et Christus idē dicens Aut facite arbore bonā et fru-
ctus eius bonos, aut facite arbore malam et fructus eius malos, ac si di-
cat. Qui uolet fructus bonos habere, ab arbore incipiet et hanc bonā
plantabit. Ita qui uult bona operari non ab operando, sed a credēdo
incipiat quod personam bonam facit. Non enim personam bonam
facit nisi fides, nec malam nisi incredulitas.

Hoc sane uerū est, operibus fieri hominem bonū aut malū co-
ram hominibus, hoc autem fieri, est idem quod ostendi aut cognosci
quis sit bonus aut malus, ut Christ⁹ Mar. vii. dicit. Ex fructibus eorū
cognoscetis eos, At hoc totū in specie et extra manet. qua in re pluri-
mi falluntur, qui scribere et docere presumunt bona opera qb⁹ iusti-
ficemur, interim fidei ne memorēt qdē, euntes in uīs suis, falsi et fal-
lentes sēp, proficientes in peius, cæci cæcorū duces, multis sese operi-
bus fatigantes et tamen nūq; ad uerā iustitiā puenientes, de quibus
S. Paulus, i. Timo. iiij. Habentes quidē specie pietatis, uirtutē autē eius
abnegantes, semp discentes et nūq; ad scientiā ueritatis puenientes
Qui ergo cū istis cecis nō uoluerit errare, oportet, ut ulterius pspici
at q̄ in opera, leges aut doctrinas operū, immo auerso ab operib⁹ in-
tuitu, psonam inspiciet, et qua ratione illa iustificetur, q̄ non operibus
ne p legibus, sed uerbo dei (idest pmissione gratiæ suæ et fide iustifi-
cat et saluat, ut ster gloria maiestati diuinæ, q̄ nos nō ex operib⁹ iusti-
tiæ q̄ fecim⁹ nos, sed scdm misericordiā suā p x̄bū gr̄e suę saluos fecit
credētes. Facile ex his cognitu ē, q̄ ratione sint opera bona reijciēda
aut a plectēda, et q̄ regula intelligēda sint oīm doctrinæ de opibus da

rae. Si em̄ opera cōparent ad iusticiā & peruerso leuiathan eadē falsa p̄
suasione fiant, ut per ipsa iustificari p̄sumas, s̄a necessitate iponūt &
libertate cū fide extinguit, & hoc ipso ad litamento bona iā nō sūt
uerē p̄ damnabilia. Libera em̄ non sūt & gr̄am dei blasphemāt, cuius
solius est p̄ fidē iustificare, & saluare q̄d opera nō potētia p̄stare, ipsa
tñ p̄sumptione p̄ nostram hanc stulticiā affectant, ac sic in officii gr̄e
et gloriā eius uolenter irruunt. Nō ergo opa bona, reſcimus, immo
maxime aplectimur & docemus, nō em̄ p̄pter ipsa, sed p̄pter impiū
hoc additamentū & puerā opinionē quærendæ iusticiæ, ea dānam⁹
q̄ sit ut solū i specie appereāt bona, eū reuera bona nō sint q̄bus sal
luntur & fallunt, ceu lupi rapaces sub uestimentis ouium.

Hic aut̄ leuiathā & puerā opinio in opibus insuperabilis est ubi de
est sincera fides, ab esse em̄ nō potest a factis illis oparijs, donec fides
uastatūx ei⁹ ueniat & regnet i corde. Natura p̄ se ipsā nō p̄t eā expel
lere, immo ne cognoscere quidē, quin eā ducit loco sanctissimæ uo
luntatis, ubi si consuetudo accesserit & hanc naturæ prauitatē robora
uerit sicuti factū est per impios magistros incurabile malū est, & infini
tos irrecuperabiliter seducit ac perdit. Quare & si bonū est de peni
tētia, cōfessione, satisfactione p̄dicare et scribere si tamē hic ista, et nō
ad fidē ut p̄ docendā p̄ edat, sine dubio deceptorix et diabolicæ sunt
doctrinæ. Sic em̄ Christus cū suo Ioanne nō solū dixit p̄nitentiā agē
tes, sed addidit uerbū fidei, dicens, appropinquabit regnū celorum.
Non em̄ alterq̄ tantū, sed utrunq̄ uerbum dei p̄dicandū est, noua
et uetera proferenda de thesauro, tā uox legis q̄ uerbū gr̄æ, uoce le
gis p̄ferri oportet, ut terra uertur et in suorum peccatorū noticiā reducāt
et inde ad p̄nitentiā et meliorem uite rationē cōuertant. Sed nō hic
sistendū hoc em̄ esset solū vulnerare et nō alligare, p̄cutere et nō sana
re, occidere et nō uiuificare, deducere ad inferos et nō reducere, humi
liare et nō exaltare. Ideo et uerbū gratiæ et p̄missæ remissionis, ad do
cendā et erigendā fidē, p̄dicari debet, sine quo, lex cōtritiō, penitētia
et oīa alia frustra siunt et docentur,

Super sunt quidē adhuc p̄dicatores p̄nitentiæ et gratiæ, sed nō expli
cāt legē dei et p̄missionē eo sine et spiritu, ut disci queat, un̄ penitē
tia et gr̄a ueniat. P̄nitentiā, n. ex lege dei, sed fides seu gr̄a ex p̄missiōe
dei p̄uenit sicut dicit Ro. x. Fides ex auditu, auditus at p̄ uerbū xp̄i
q̄ sit ut hō p̄ fidē diuinæ p̄missiōis cōsolatur et exaltetur q̄ per minas
et timorem legis diuinę, humiliatus et in sui cognitionē p̄duct⁹ est.
Sic psal. xxix. Ad uesperē dæmorabit̄ fletus et ad matutinum leticia
Hæc dicta sunt de opibus in gr̄e, et simul de ijs, quæ Christian⁹ in p̄
priū corpus exercet. Ultimo et ijs dicemus, q̄ erga pximū suum ope
rat̄. Nō em̄ hō sibi uiuū. Soli in corpore isto mortali ad operandū i eo

sed & oibus hoibus in terra, imo solū alijs uiuit & nō sibi, In hoc em̄ corpus suū, subiectū facit, quo syncerius et liberi⁹ queat alijs serui re, sicut Pau. Ro. x. iij. dicit, Nemo sibi uiuit et nemo sibi morit̄. Qui em̄ uiuit, dño uiuit, et q̄ morit̄, dño morit̄. Ideo nō potest fieri, ut sit ociosus i hac uita et absq̄ ope, erga p̄ximos suos. Necessē ē em̄, ut loq̄t̄, agat et cōuerset cū hoib⁹, sicut Christ⁹ in similitudinē fact⁹ habitū inuentus est ut hō, et cōuersatus cū hoibus. ut Baruch. iij. dicit.

Nullō tñ hom̄ opus ei est ad iustitiā et salutē. Ideo in oibus opib⁹ suis, ea debet ōp̄inios eē formatus & huc solū spectare, ut alijs seruiat & p̄sit in oib⁹, q̄cūq̄ fecerit, nihil añ oculos habēs, nisi necessitatē & cōmoditatē proximi. Sic em̄ Ap̄tus iubet, ut manib⁹ laborem⁹, q̄ dem⁹ necessitatē habēti, cū potuisset dicere, q̄ nos ip̄os alam⁹, sed det is (in q̄t̄ necessitatē habēti. Nā & in hoc sp̄m, corpis curā habere Christianū est, quo p̄ci⁹ salutē & cōmoditatē laborare, res querere & seruare, possimus, in subsidiū eorū, q̄ indigēt, ut sic membrū robustū seruiat mēbro infirmo, & simus filij dei, alter p̄ altero sollicit⁹ & laborios⁹ iui eē onera portantes, & sic legē Christi implētes. Ecce hac ē uere Christiāna uita, hic uere fides efficax est p̄ dilectionē hoc est cū gaudio & dilectiōe prodit in opus seruitutis liberrimā, q̄ alteri gratis & sp̄ce seruiat, ipsa abunde saturā dei suae plenitudine & opulentiā.

Sic Philippen̄, cū Paul⁹ docuisset quam diuites facti essent p̄ fidem Christi, in qua omnia obtinuissent, docet eos deinceps dicēs. Si qua consolatio Christi, si quod solatiū charitatis, si qua societas sp̄s implete gaudium meum, ut idem sapiatis, & eandem charitatē habētes vnanimes id i p̄sum sentientes, nihil per contentionem, neq̄ inanem gloriam, sed in humilitate superiores inuicem arbitantes, non quae sua sunt, singuli considerantes, sed ea quae aliorū. Hic clare uidem⁹ vitam Christianorū ab Apostolo in hanc regulam esse positā ut om̄ia opera nostra ad aliorū commoditatem ordinentur, cum p̄ se ōm̄ia opera nostra sic abundet, ut omnia alia opera totaq̄ uita ei superfluant, quibus proximo sp̄tanea beneuolētia seruiat & bñfaciat.

Ad hoc inducit Christum p̄ exēplo, dicens. Hoc sentite in uobis, q̄d & in Christo Iesu, qui cū in forma dei esset non rapinam arbitrat⁹ est, esse se equalē deo, sed extinuit semetipsum, formā seruati, accipiens, in similitudinē hominū factus & habitu inuent⁹ ut homo, factus est obediēs usq̄ ad mortē. Hoc enim uerbum Apostoli saluberrimum nobis obscurarūt n̄, qui uocabula Apostolica, formam dei, formam serui, habitum, similitudinē hominū, prorsus non intellexerunt, & ad naturas diuinitatis & humanitatis transtulerunt cū Paulus id uelit Christum cum esset plenus forma, dei & oibus bonis abundans, ita ut nullo ope, nulla passione indigeret, ut iustus

& saluus fieret, habebat em̄ hæc oīa statim ab initio sui, non tamen
ijs inflabat, nec super nos eleuabat, et quandam potentiam sup nos
sibi arrogabat, licet id iure potuiss̄. Sed contra, sic egit laborans, o-
perās, patiens, moriēs, ut similis esset cæteris hominibus, et habitu et
gestu non aliud quam homo, quasi r̄s omnibus egeret et nihil haberet
formæ dei, quod tamē totū ppter nos fecit, ut nobis seruiret, et nos
tra fierent omnia, quæ hac forma serui operaretur.

Ita Christianus quemadmodum caput suum Christus per fidem
suam plenus et satur, contentus esse debet hac forma dei p̄ fidem ob-
tenta, nisi quod (ut dixi) ipsam hanc fidem augere debet donec p̄ficia-
tur, hæc em̄, uita, iustitia, et salus eius est, personam ipsam seruans et
gratam faciens, omniaq; tribuens, quæ Christ⁹ habet, ut supra dictū
est, et Paulus Gal. ii confirmat dicens Quod autem in carne uiuus, in
fide filij dei uiuo. Et quam p̄ sic liber est ab omnibus operibus, de-
bet tamen rursus se exinanire hac libertate, formā serui accipere, in
similitudinem hominū fieri, et habitu inueniri ut homo, et seruire, ad
iuuare, et omnimodo cū proximo suo agere, sicut uidet secum actum
et agi a deo per Christum, et hoc ipsum gratis, nulloq; respectu, nisi
diuini placiti, et ita cogitare.

En mihi indigno damnato, q̄ homuncioni, citra omne meritum
mera gratuitaq; misericordia dedit deus me⁹ in Christo, omnes diui-
tias iustitiæ et salutis, ut amplius nulla re p̄fusus indigeam, nisi fide
quæ credat hoc se sic habere, huic ergo tali patri, qui me suis his ines-
timabilib⁹ diuitijs obruit, cur nō liberaliter, hilarit, toto corde, spō-
taneoque studio, omnia faciam, quæcunq; sciero, placita et grata cor-
ram illo esse: Dabo itaq; me quendam Christū pximo meo, quem ad-
modū Christus sese prebuit mihi, nihil facturum in hac uita, uisi quæ
uidero pximo meo necessarium, commodū et salutare fore, q̄ dogdem
per fidem omnium bonorū in Christo abundans sum

Ecce sic fluit ex fide charitas et gaudium in domino, et ex chari-
tate, hilaris, libens, liber animus ad sponte seruiendum pximo, ita ut
nullā habeat rationem, gratitudinis igratitudinis, laudis ac uitupe-
rii, lucri aut dāni. Neq; em̄ agit hoc, ut hoies sibi demereat, nec inter
amicos inimicq; p̄ discernit, nec gratos nec ingratos suscipit, sed lib-
errime liberū sineq; dispertit se et sua, siue ea p̄dat in igratis, siue me-
reat. Sic em̄ et pater ei⁹ facit, oib⁹ oīa distribuens abūdāter liberrime
faciēs solē suū oriri sup bonos et malos. Ita filius nihil nisi gratuito
gaudio, quo in deo p̄ Christū delectatur, tantaq; re; largitore, facit
et patit. Vides ergo, sic cognoscimus ea, quæ nobis data sūt, maxima
& p̄ciosa, (ut Petrus ait, mox p̄ spiritū diffundi in cordib⁹ n̄is chari-
tate, q̄ liberi, hilares, om̄ipotētes, operatores & oīm tribulationū ul

tores, proximorum serui, nihilomin⁹ tñ oim dñi sumus. Qui uero nō
 cognoscūt donata sibi p̄ Christū, ijs Christus frustra natus est, per ope
 ra illi incedūt, ad istarum rerū gustū et sensum nūq̄ pueniuri. Igitur
 sicut proximus noster, necessitatē habet, et nostra abundantia indiget,
 ita et nos corā deo necessitatē habuimus et misericordiā indigimus
 ideo sicut pater cœlestis nobis in Christo, gratis auxiliatus est, ita et
 nos debemus gratis p̄ corpus et opa eius, proximo nostro auxiliari
 et unusquisq̄ alteri, Christus quidā fieri, uelimus mutuo Christi, et
 Christus idem in omnibus, hoc est uere Christiani.

Quis ergo cōprehendere queat diuitias & gloriā Christianæ uitę
 quę oia potest & habet, & nullius indiget, peccati, mortis, inferni do
 mina, simul tñ oibus serua, & obsequiosa & utilis. Sed quę p̄ dolor
 hodie i toro orbe ignota est, nec p̄dicatur nec q̄ritur, adeo ut prorsus
 nostrū nomē ipsimet ignoremus, cur Christiani sumus & uocemur,
 certe a Christo sic uocamur, nō absente, sed inhabitate in nobis, i. dū
 credimus in eū & inuicem mutuoq̄ sumus, alter alteri⁹ Christi⁹ faci
 entes proximis, sicut Christus nobis facit. At nūc hominū doctrinis,
 nō nisi merita, pręmia, & ea, quę nostra sunt doceimur quærere, & ex
 Christo non nisi exactorem longe prę Mose se ueriores fecimus.

Eiusdem fidei exemplū p̄ ceteris, prębuit & bt̄a uirgo, dū (ut
 Lucę. ij. scribit) purificabatur secū dū legē Mose, more oim mulierū,
 cū tñ legerati nō teneretur, nec purificari op⁹ illi fuit, subiecit se tñ
 sponte & libera charitatē legi similis facta ceteris mulierib⁹, ne offē
 deret aut cōtemneret eas. Non ergo iustificata fuit hoc opere, sed ius
 ta, fecit hoc gratuito & libere, ita & nra opa fieri debēt, nō iustificandi
 gra, cū pri⁹ fide iustificati, facere debeam⁹ oia libere & hilarit̄ p̄p̄
 alios. Et S. Paulus discipulū suū Timotheū circūcidebat, nō q̄ op⁹
 eēt illi ad iustitiā circūcisione, sed ne offenderet aut cōtemneret infir
 mos in fide Iudeos, qui necdū poterāt capere fidei libertatē. At con
 tra ubi cōtēpra libertate fidei, urgebāt circūcisionem eē necessariā ad
 iustitiā, restitit, & Titū circūcidi nō permisit Gal. ij. Sicut em̄ nullius
 infirmitatē in fide offēdere aut cōtēnere uoluit, cedēs eorū uoluntati
 ad tēpus, ita rursus noluit offēdi aut cōtēni libertatē fidei ab indura
 tis iustitiaris, incedens media uia, parcens infirmis ad tps, & resistēs
 induratis sēp, ut oēs ad fidei libertatē conuerteret. Eodē studio & nra
 fieri debent, ut infirmos in fide suscipiam⁹, ut. Ro. xiiij. docet, sed ma
 gistris operę induratis fortit̄ resistam⁹, de q̄ latius inferi⁹ dicemus.

Christus etiā Marthei, xvij. Vbi a discipulis suis petebatur di
 drachmū, disputabat cū S. Petro, an ne fili⁹ regis liberi eēt a celsib⁹
 & cū Petr⁹ hoc affirmasset, iussit tñ, ut iret ad mare dicēs. Ne scādalise
 m⁹ eos, uade & piscē, q̄ pri⁹ ascēderit tolle, & aperto ore ei⁹, iuenies
 D

statherem, quæ tollēs, da pro me & pro te. Hoc exemplū pulchrè va-
let ad propositū, in quo Christus se & suos appellat liberos & fili-
os regis, qui nullius egeant, & tamen spōte se submittit & soluit celsū
Quantū ergo hoc opus Christo necessariū aut utile fuit ad iusticiam
aut salutē, tantū ualent omnia alia sua & suorum opera ad iusticiā, cū
sint oia iusticia posteriora & libera, tm̄ ad aliorū obsequiū & exēplū
facta Talia sūt, quæ & Pau. Ro. xiiij. & Tit. iij. p̄cepit, ut potestatis
subditi sūt, & ad omne opus bonū parati, non ut p̄ hoc iustificentur
cum iam iusti sint ex fide. sed ut in libertate spiritus, p̄ hæc alijs & po-
testatibus seruirent, & eorum uoluntati gratuita charitate obsequeren-
tūr. Talia oportuit esse & omnium collegiorum, monasteriorum, sacet-
dotū, & opera, ut quisq; suæ p̄fessionis & status opera solū in hoc fa-
ceret, ut p̄r hæc non iusticiā, sed corporis sui subiectionē exerceret,
alijs in exēplū, qui & ipsi opus habent corporis sui castigatione.
Deinde ut alijs dūtaxat obsequerēt, ad eorum uoluntatē gratuita charita-
te, hoc nō semp̄ & summa cura obseruato, ne uana fiducia p̄sumat p̄ ipsa
quæ iustificari, mereri, aut salu⁹ fieri, quæ soli⁹ fidei est ut sepi⁹ dixi.

Si quis ergo hanc scientiā haberet, facile se posset gerere, citra pe-
riculum, in infinitis illis mandatis & p̄ceptis Papæ, Episcoporum,
Monasteriorū, Ecclesiarum, principum & magistratum, quæ aliq;
stulti pastores, sic urgent, quasi ad iusticiā & salutem sint necessaria,
appellantes ea, p̄cepta Ecclesiæ, cū sint nihil minus, Christianus
em̄ liber sic dicit. Ego ieiunabo, orabo, hoc & hoc faciam, quæ per ho-
mines mandatū est, non quod mihi illo sit opus ad iusticiā aut salu-
tem, sed quod in hoc morē gerā, Papæ, Episcopo, cōmunitati illi &
illi magistratui, aut proximo meo ad exemplū, faciam & patiar oia
Sicut Christus mihi multo plura fecit & passus est, quorum ipse nullo
prosus egebat, factū⁹ p̄pter me sub lege, cū nō esset sub lege. Et quis
tyranni uim aut iniuriam faciunt, hoc exigentes, non tamen nocentis,
donec contra deum non fuerit.

Ex his omnib⁹ quisq; poterit, certū iudicium, & fidele discrimen
oim operum & legum accipere, & scire, qui sunt cæci, stulti, & qui ue-
ri, & boni pastores. Nā quodcūq; opus nō huc solū dirigit, ut fiat ul⁹
ad castigandū corpus, uel ad obsequiū proximi (modo contra deū
nihil postulet) non est bonum, nec Christianum. Et hinc ego uehemē-
ter metuo, pauca uel nulla collegia, monasteria, altaria, officia Eccle-
siastica, esse Christiana hodie, nec non & ieiunia & p̄culæ peculiare,
deceat sanctis. Metuo inquam, in his omnibus queri, non nisi ea, q;
nostra sunt, dum arbitramur per hæc purgari peccata nostra, & salu-
tem inueniri, & sic funditus extinguitur libertas Christiana, ex
ignorantia fidei Christianæ libertatis.

Quam ignorantia & libertatis oppressio nem, plurimi excelsissimiq;
pastores sedulo confirmant, dum populos in ea studia sollicitat & urget
laudando ea, & suis indulgentis in ista do, fide aut nūq; docedo, Ego au
tē tibi consulti uolo, si quippiā uoles orare, ieiunare, aut in Ecclesia
fudare (ut uocāt) caue facias, eo sine, quo tibi aliqd, comodi, siue tēpo
ralis, siue eterni pares, Iniuriā em fidei tuæ facies, q̄ sola tibi oia p̄bet
ideo sola curāda, ut augeat, siue operib⁹, siue passioib⁹ exercita, sed
da qd̄ das, libere & gratis, ut alij ex te tuaq; bonitate, augeat & hū
habeat. Sic em̄ eris uere bonus & Christian⁹. Quid em̄ tibi bona &
opa tua, q̄ ad corporis castigationē superabundant, cum abūdes p̄
te per fidem tua... in qua tibi omnia donauit deus?

En, ista regula, oportet, ut quæ ex deo habemus bona, fluāt, ex uno
in aliū, & communia fiāt, ut unus quisq; proximū suū induat, & erga
eū sic se gerat, ac si ipse esset, in loco illius. Et christo, si uixerunt & flu
ūt in nos, qui nos sic induit & p̄ nobis egit, ac si ipse esset, qd̄ nos su
mus. Et nobis fluūt in eos, qui eis op⁹ habet, adeo ut & fidē & iustitiā
meā oporteat corā deo poni, p̄ tegedis & de peccatis proximi peccatis
q̄ sup̄ me accipiā, & ita in eis laborē & seruitū, ac si mea ppria essent,
sic em̄ Christ⁹ nobis fecit. Hæc est em̄ uera charitas sinceraq; Chri
stianæ uitæ regula, ibi aut̄ uera & sincera est, ubi uera & sincera fi
des est. Hinc Apostolus. i. Cor. xiiij. Charitati tribuit, q̄ non querit
quæ sua sunt.

Concludim⁹ ita p̄. Christianū hominem non uiuere in se ipso, sed
in Christo & proximo suo, aut Christianū nō esse in Christo p̄fidē, i
proximo per charitatē, per fidē sursum rapitur supra se in deū, rursum
per charitatē labitur infra se in proximū, manens tamē semper in de
o, & charitate eius. Sicut Christus Iohan. i. dicit Amen dico uobis,
deinceps uidebis cœlū apertū & angelos dei ascendētes & descendē
tes super fillium hominis. Et hæc de libertate facis, q̄ ut uides, spūalis
ueracq; est, libera faciēs corda nostra ab oibus peccatis, legib⁹ & māda
tis, sicut dicit Pau. i. Tim. i. Lex iusto non est posita q̄ lupat oēs ali
as libertates externas, quantum cœlum superat terram, quam nobis
Christus faciat & intelligere & seruare, A M E N

IN sine propter eos, quibus uihil tam benedicitur, quod non de
prauent male intelligendo, addendum est, si tamen & id ipsū intel
ligere possint. Sunt quā plurimi, qui hanc libertatē fidei audien
tes, mox eā in occasione libertatis uertāt, oia sibi statim licere arbitra
tes, nec alia re ulla liberi & Christiani uideri uolētes, q̄ cōceptu et re
phensione cerimoniarū, traditionū, legū humanarū, quasi ideo Chri
stiani sint, quia statis diebus non ieiunant, aut alijs ieiunantibus ipsi

carnes comedite, aut preculas usitatas seruiunt, suspensio naso, præcepta hominū illudētes, Cætera uero ad Christianā religionem pertinentia proflus possidētes, Quib⁹ pertinacissime resistunt ex altera parte n̄, qui sola obseruantia, & reuerentia ceremoniarū uiuentur salui fieri, quasi ideo salui sint quia statis diebus, ieiunant aut a carnib⁹ abstinent aut certas preces orent, iactātes p̄cepta Ecclesiæ & patrū, nec ipsi p̄sili facientes ea quæ sinceræ sunt fidei nostræ. Vtriq; culpabiles plane, qd̄ reb⁹ neglectis grauioribus & ad salutē necessarijs super rebus ijs leuiculis & nō uecessarijs tanto tumultu cōstitāt.

Quanto rectius Paulus apostol⁹, media uia incedere docet & utrūq; lat⁹ damnat dicens, Qui manducat, nō manducantē nō spernat. Et qui nō manducat, manducantē nō iudicat. Vides hic qd̄ n̄ qui ceremonias non pietate, sed mero contēptu omittunt & uituperant, cū Ap̄tus doceat non contēnere, scientia em̄ hic inflat. Rursū p̄tinaces alteros docet ut non iudicent illos, Neutri em̄ charitatē edificatē innicē custodiunt. Quare hic audiēda est scriptura, quæ docet, ut nec ad dextrā nec ad sinistra declinemus, sed sequamur iustitias dominī rectas leuicantes corda, ut em̄ non iustus est quisq; quia operib⁹ & ritib⁹ ceremoniarū seruit & addictus est, ira nec iustus ex eo censabit solo, quod illa omittit & contemnit.

Non em̄ liberi sumus per fidē Christi ab operib⁹, sed ab opinionionibus operū, id est a stulta p̄sūptione iustificationis per opera q̄ sita. Fides em̄ conscientias nostras redimit, rectificat, & seruat, qua cognoscimus iustitiā esse non in operibus, licet opera abesse neque possint neq; debeant, sicut sine cibo & potu & uniuersa coporis istius mortalis operā esse nō possumus, nō tñ in eis iustitia n̄a sita ē sed in fide, nec tñ illa ob id contēnenda sunt aut omittenda, Sic i m̄do sum⁹ necessitate uitę huius corporis coacti, sed nō ex hoc iusti sumus, Regnū meū uō est hic seu de hoc mundo, ait christus, sed nondixit Regnū meū nō est hic, seu de hoc mundo, Et Paulus, Licet i carne abulem⁹, nō tamē scdm carnē militam⁹, Et Gal. i. Quod uiuimus in carne, in fide uiuimus filij dei, Sic quod facimus, uiuimus, sumus in operib⁹ & ceremonijs, necessitas hui⁹ uitæ facit & corporis regēdi cura, nō tamē in his iusti sum⁹, sed in fide filij dei. Quare Christiano p̄mediū eundū est, & duo illa genera hominum sibi proponenda Aut em̄ occurrunt ei pertinaçes, obdurati, ceremonijstæ, qui sicut aspides furdæ, nolunt audire ueritatē libertatis, sed suas ceremonias tāq; iustificationes iactant, imperant & urgent sine fide, quales erant olii Iudei, nolentes intelligere ut bene agerent, his oportet resistere, cōtraria facere & fortiter scandalisare, ne opinione ista impia, plurimos secū fallant. In horꝝ oculis expedit comedere carnes, soluere ieiunia &

15
alia pro libertate fidei facere, q̄ pro s̄m̄is peccatis habet, dicendum q̄
de eis, Sinite' eos cæci sunt & cæcorū duces, hoc em̄ modo et Paulus
Timon noluit circumcidi, cum illi vrgerent. Et Christus defendit apo-
stolos, q̄ sabbato vellebant spicas et multa similia.

Aut occurrunt simplices, idicte, ignari et infirmi in fide (sicut Ap̄tus
vocat) qui nondū possunt capere libertatem istā fidei, etiam si vellent
his parcendū est ne offendantur, et deferendū eorum infirmitati, do-
nec plenius erudiantur. Hij em̄ quia malitia indurata non faciūt nec
sentiunt ita, sed sola imbecillitate fidei propter eorū scandalū uitam
nec seruanda sunt ieiunia et alia, quæ ipsi necessaria arbitrant, hoc
em̄ charitas exigit, quæ neminē ledit, sed omnibus seruit. Nō em̄ sua
culpa, sed pastorū suorū infirmi sunt, qui laqueis et armis traditionū
suarum eos captiuauerunt et male percusserunt, a quibus debuerat
liberari et sanari fidei libertatisq̄ doctrina. Sic Ap̄tus Ro. xiiij. Stesca
mea scanda lisat fratrem meū, non manducabo carnes in æternū. Et iterū
Scio q̄ p̄ christū nihil est cōmune nisi illi qui putat cōmune eē, sed
malum est hominū qui per offendiculum manducat.

Quare et si fortiter resistendum est, magisteris illis tradicionū, et leges
pōtificum acriter vituperandæ, quibus in populū dei grassantur, turbæ
tamē pauide p̄cū est, quā captiuam tenent eisdem legibus ipsi illi
tyranni donec explicent. Ita pugna sirenue contra lupos sed p̄ouit
bus non simul cōtra oues, quod facies si in leges et legislatores in-
ueharis, et tamen simul serues eas cū infirmis, ne scandalisentur do-
nec et ipsi tyranni idē cognoscat et libertatē suā intelligant. Q̄d si
uti uoles libertate tua, i occulto facito, sicut Paulus dicit Ro. xiiij. Tu
fidē quā habes penes te metipsū habe corā deo, caue autē ne corā infir-
mis utaris. Rursū corā tyrānis et pertinacibus utere eadē i despectū
eorū, multo omnīū cōstantissime, ut et ipsi intelligant se ipsos esse et
leges suas nihil esse ad iustitiā, quin eis nihil iuris fuisse cōdēdi eas.

Cum ergo hæc uita agi nō possit, sine cerimonis et operibus imo-
seruēs et rudis ætas a dolescentium opus habeat, his uinculis arceri et
seruari et unicusq̄ corpus suū eisdem studijs castigandū sit, prū letē
et fidelem oportet esse ministrū Christi, ut sic regat et doceat populū
Christi in his omnibus, ne conscientia et fides eorū offendatur, ne i eis
opinio aut radix amaritudinis oriatur, & per illā inquantur multi.
ut Paul⁹ p̄monuit Hebr̄eos, hoc est, ne amissa fide incipiant opinio
ne operū inquinari, quali per ipsa iustificadi, q̄d facile fit, & plimos
inquinat, nisi fides cōstanter simul inculcetur, ipossibile autē est ui-
tari, ubi tacita fide, constitutiones hominū solæ docētur, sicut haften⁹
factum est: p̄ pestilentes, impias, animicidas pontificum nostrorum
tradicionēs & Theologistarū opinioēs, infinitis animab⁹ ad inferos.

his laqueis pertractis, ut Antichristum agnoscere possis.

In summa sicut paupertas in diuitijs, fidelitas in negotijs, humilitas in honoribus, abstinencia in conuiujs, castitas in delitijs, Ita iusticia fidei, in caerimonijs periclitatur. Nunquid (ait Salo) Ignē quis in si diuitijs, in negotijs, in honorib⁹, in delitijs, in epulis, ita in caerimoni is, id est in periculis uersari oportet, immo sicut infantibus pueris maxime opus est foueri sinu et officio puellarū ne pereant, q⁹ tamē adultis, periculum salutis est, inter puellas uersari, Ita rudib⁹ et feruentis aetatis hominib⁹ opus est, ut caerimoniarū claustris etiā ferreis teneātur et castigēt, ne impotens eorū anim⁹, per uitia præceperat, et tū mors eis fuerit si in opinione iustificationis in eis p̄seuerauerint, cū docēdi poti⁹ sint, nō ideo se fuisse sic incarceratos ut p̄ hoc iustri sint aut multa meriti, sed ne mala facerēt et ad iustitiam fidei faci li⁹ eru lissentur, q̄d præ inpetu aetatis nisi premeretur, nō ferent.

Vnde Cerimoniæ in uita Christiana alio loco habendæ nō sunt, q̄ apud fabros et artifices habentur præparamenta illa, ad ædificandū & operandū, disposita, quæ nō in hoc parantur, ut aliqd sint aut ma neant, sed quod sine ijs ædificari aut fieri nihil possit, p̄fecta em̄ structura deponunt. Hic uides, nō ipsa contemni, immo maxime q̄ri, op̄ nio aut contēnitur, quia nemo existimat hæc esse uerā & permancētē structurā, Quod si q̄stā insigniter deliperet, ut tota uita aliud nō curaret, q̄ ut hæc p̄paramēta q̄ sumptuosissime, diligentissime, pertinacissimē disponeret, nunq̄ aut de ipsa structura cogitaret, sibi placēs & iactans suam operam in p̄paramentis & fulcris istis uanis, nōne omnes eius insanix misererent, & sumptu isto perduto magnū aliquid ædificari potuisse iudicaret? ita nō caerimonias nec opera contemnimus imo maxime q̄rimus, opinionem aut opm contēnimus, ne quis existimet illam esse uerā iustitiam, sicut faciunt hypocritæ q̄ totā uitam in his studijs figunt & perdunt, & ad id cuius gratia fiūt nō pueniūt sicut Apostolus ait, Semp̄ discentes & nunq̄ ad sciētiam ueritatis puenientes. Vident em̄ uelle ædificare sese, p̄ parant & tamen nō ædificant unq̄, ita manēt in specie pietatis & uirtutem eius non attingūt.

Placent tamen interim sibi in his studijs aut etiam omnes alios iudicare, quos simili operæ pompa nō fulgere, uident, cū hoc uano iū ptu & abusu donorū dei, si fide essent imbuti, grandia potuissent i suā et aliorū salutē efficere. Vex̄ cū natura hūana et ratio (ut uo. c̄r) naturalis, sit naturaliter superstitiosa, et propositis quibusq̄ legibus et o perib⁹ p̄mprasit in opinionē iustificationis per ea adipiscēdæ, his ad de, q̄a vltū omniū legislatorū terrenorū, in eundem sensū est exercita et firmata, ip̄ possibile est ut per se ipsam se exuat a seruitute illa op̄ra

tia, in libertatem fidei cognoscendam, ideo oratione op^o est, ut do-
 min^o nos trahat, et theodidactos, id est dociles deo faciat, et ipse i cor-
 dibus nostris (sicut promissit) legem scribat, alioquin actū est de no-
 bis. Nisi enim ipse doceat intus hanc sapientiam in mysterio abscondi-
 tam, natura non potest nisi damnare eā, et hæreticā iudicare, quia
 scandali facit in ea et stulta ei apparet, sicut oli in prophetis et Apo-
 stolis uidim^o accidisse, sicut et nunc mihi et mei similibus faciunt im-
 pij et cæci pontifices cum suis adulatorib^o, quorū aliquando nobis
 cum misereatur deus et super nos illuminet uultum suū ut cognosca-
 mus in terra uiam eius, in omnibus gentibus salutare eius, Qui est
 benedictus in secula. A M E N r

Impressum Suollæ in ædibus Coruerianis. Anno
 virginij partus Millesimo, Quingentesimo,
 Vicefimoprimo, iij. Calendas Marci

as.

••

Quibus 7-62 v. In par. des. m. 401
asmi. v. de populo. orst. lat. 2004

Quod de op. fa. q. op. am. in. s. m. h. q. no. min.
ad. it. va. no. p. d. h. d. r. g. n. e. r.
quo. da. s. h. o. l. o. g. o. b. : a. b. h. i. p. q. u. a. : s. i. l. l. a. t. a.
b. t. m. u. l. l. u. s. g. e. n. t. e. q. u. o. d. a. b. u. s. m. y. p. a. d. e. r. b.
s. d. e. r. m. u. l. t. a. f. a. n. t. a. s. a. l. q. u. a. s. q. u. a. s. f. a. b. i. l. l.
s. a. p. u. g. s. a. q. u. i. p. s. h. e. s. e. d. m. o. d. o. b. a. r. t. o. r. u. m.
p. r. i. n. c. i. p. i. o. h. o. m. i. b. u. s. b. i. p. s. i. s. d. a. l. i. s. q. u. i. d. e. f. a. c.
f. u. r. a. t. i. s. m. g. o. s. i. d. e. s. t. b. e. r. a. b. i. s. m. u. l. t. i. s. d. e. m. i. s. s.
s. a. t. t. e. n. t. i. s. : s. e. m. i. t. o. r. u. m. a. l. l. a. p. o. l. i. t. i. c. a. s. i. q.
g. r. e. m. a. n. t. o. m. u. l. t. i. s. g. a. l. l. i. s. c. o. s. t. a. t. a. e. s. t. d. e. g. o. t.
i. n. d. u. s. t. r. i. a. s. i. n. g. u. i. s. g. r. e. m. a. n. t. i. s. : t. u. y. p. a. r. t. i. c. u. l. o.
n. a. t. i. o. n. e. s. q. u. i. b. u. s. a. d. i. p. l. o. m. a. t. i. o. n. e. s. m. u. l. t. i. b. u. s. h. a. b.
b. r. a. u. t. a. d. p. r. i. m. a. s. t. i. b. u. s. i. n. h. i. s. r. e. t. a. t. i. s. s. i. b. i. b. u. s. p. a.
s. e. s. m. u. l. t. i. b. u. s. q. u. i. p. r. o. s. i. b. u. s. : t. u. y. p. r. d. e. s. m. u. l. t.
t. a. b. r. a. : o. b. s. e. r. v. a. t. i. o. n. e. a. l. i. q. u. i. s. t. a. p. u. t. i. t. a. m.
m. y. d. i. v. i. s. i. o. n. e. s. e. a. m. y. b. u. r. g. i. s. m. u. l. t. i. b. u. s. q. u. i. p. a.
q. u. o. d. o. r. t. u. s. s. i. b. i. o. p. d. i. v. i. s. i. o. n. e. s. i. n. m. u. l. t. i. b. u. s.
q. u. i. p. r. i. m. a. s. t. i. b. u. s.

Quia dicitur primo: sicut sunt pro populo
natura in istis s: multo pro multo b: et
offertur s: in istis quod sicut: b: in
quod sicut